

(המשך מעמוד 15)

את יודעת שרגן פתח את מסעי הבחירות שלו במיסיסיפי, כששני יהודים נהרגו? ממש עיתוי לפתוח מסעי בחירות! אבל הוא עמד אז להיבחר כמועמד המפלגה הרפובליקאית לנישיאות, או סלחו לו. כשם שניתן לסלוח

לרגן, ניתן לסלוח גם לשחור. רגן לא עמד ומתח למען ישראל, כשם שאני מחיתי! יש לנו וליהודים ולשחורים גורל משותף: מתנות-היריחו של הגרמנים היו כחוביים בין ההררים, כך שלא יבחנו בהם. בסוף מלחמת-העולם השנייה,

הריחו האמריקאים עשו. הם התקרבו והתקרבו, חיפשו את השריפה. לפתע הם גילו את כל הגופות האלה. הם לא הבינו מה זה, עד שהניצולים היהודיים הגיעו ממחנותיהם. הם הבינו שיש הגיעו חיילים שחורים, אלה כוודאי לא נאצים והם ניצלו.

האלה צריכים לאחר אותנו יותר מאשר להפריד בינינו?

● מייחסים לך התבטאויות שהפרידו בינינו. למשל: "הצי יונות היא הרעל המופשט ביהדות! כך אמרת?"

כן, אמרתי זאת, אבל את חייבת להבין את הרקע לדבריי. אני רואה את היהדות, ראשית כל, כרת. הציונות — זה החלק הפוליטי. אין זה אותו הדבר. הדת חזקה יותר, גדולה יותר.

הסיפור שאני בדרך-כלל מספר בהקשר זה הוא על דויד ובת-שבע: דויד התאהב באשה הזאת, שם עליה עין. הוא הצטרף לחשוכ אך לשלוח את בעלה למלחמה, שיהרג, כדי שיוכל להשיג את בת-שבע.

איש לא הרים את קולו. היה קשר של שתיקה. דויד היה פופולרי, מוסי-קאי, מלך! כולם סבלו זאת, שתקו. עד שנתן התעורר ושאל: "דויד, מה שלומך?"

"נהדר!" השיב דויד. נתן סיפר לו על בחור שיש לו עדר של כבשים, והוא עושק מישהו עני ולוקח לו את כיבשתו היחידה.

"אוי, זה נורא!" מחה דויד. "אבל זה אתה!" השיב לו נתן. "יש לך הרמון מלא נשים, ואתה שולח אדם להיהרג, כדי לגזול ממנו את אשתו היחידה!"

אין מרינה בעולם — שום מדינה! — הגדולה כיהדות. זהו ההקשר של ההתבטאות הזאת. ההצדקה לציונות היא היהדות. הדת היא הקשר עם האלוהים.

אני זוכר שבימי מלחמת-ויאט-נאם, אמרנו: "זהו המדינה שלנו הרגל שלנו!" אם נושא הוא נכון, הוא לא חייב להיות פוליטי. בסופו של דבר, הוא ייהפך למתח פוליטי. יש מתח כזה ביני לביןך כעת, כמראוי-מראיינת. זה לא שיש לך משהו נגדי, זה לא שאת לא אוהבת אותי...

● ההסבר הזה עדיין לא מצדיק את התבטאות כזאת חריפה. אזלי לא ניסחת זאת כראוי?

כן, את צודקת. אבל אנשים מבינים מה שהם רוצים להבין. כשאנשים רוצים להאמין שמישהו לטובתם — אז הוא לטובתם. וכשהם לא רוצים — אז לא.

● יד על הלב, איך הזיקו איי-ההבנות שלך עם ישראל והקדו הילה היהודית בדרך לבית-הלב?

אין לי מושג, אינני יודע, באמת. זה הזיק, אבל אנשים צריכים לדעת לסלוח. זה כמו לאמר על זונה שהיא חוטאת, אבל אי-אפשר לעסוק כונות לבר, ללא שותפים. אנשים שאינם יודעים לסלוח — למחרת השולחן מתהפך...

● מה אתה עושה מצידך, כדי להסיג את המתחיות עם ישראל והקהילה היהודית?

נפגשתי ביום ראשון (שעבר) עם שגריר-ישראל בארצות-הברית, משה ארז.

אני נתן לך את הראיון הזה, ולכן כליך חשוב לי שנכסה את כל הנקודות.

● מדוע בחרת להיפגש דויד קא עם ארז, ודחית את ההצעה להיפגש עם נציגי האיגודים נים היהודיים בארצות-הברית?

מפני שארז הוא שגריר-ישראל, הוא מייצג את ישראל. יש פה כליך הרבה אירגונים יהודיים, שאם אתה נפגש עם אחד, השני נעלב... אני גם לא באה כמה כוונתם חיובית. אחרי הכל, אני נפגש עם אנשים שאתה רצויה אינך נלחם כדי לעשות לעצמך?

● איזה טענות יש לך יהודי ארצות-הברית?

את יודעת כמה עשיתי למען יהודים? מעולם לא קיבמ (המשך בעמוד 20) העולם הזה 2659

זיכרונות של ילד שחור

מונולוג של ג'סי ג'קסון:

וילמד לשרת את טובת הקבוצה. השחקנים יישפטו על פי מישקלם, כישוריהם, נתונייהם, ולא על פי הצבע שלהם. וזה נכון, לשפט אנשים על פי היכולת שלהם לשרת את הכלל, ולא על-פי גוץ, צבע או דת.

על-פי גוץ, צבע או דת. בני-עמך עם הנאצים דומה. גדלתי בחברה שנתנה ללבנים אפשרויות טובות בהרבה מאשר ניתנו לי. הרגשתי זאת על בשרי: בתי-הספר שלנו היו צפופים יותר מאשר בתי-הספר של הלבנים, המורים השחורים הרוויחו כחות — על פי החוק! — מאשר הלבנים, לחברה היו ציפיות נמוכות ביותר ממני ומשכמותי.

להוריי להם היו ציפיות הגיוניות. הייתי הראשון בבית שסיים את בתי-הספר התיכון. אילו הייתי משיג עבודה אז, ומפסיק ללמוד — הם היו מקבלים זאת בהבנה, בלי אכזבה. בכל זאת, הם שמחו לגלות שהשאיפות שלי היו גבוהות בהרבה מהשאיפות המקובלות בסביבה שלנו.

יש מין דו-שיח תמידי בין האדם לבין סביבתו: אדם יכול להפוך מים לחשמל, דגים — לאוכל... הרמוניה — זאת המילה הנכונה. היה בי מין קונפליקט תמידי: אני יכול להיות חופשי, אבל אני לא יכול.

● ספרים ללבנים בלבד

מתי קרתה נקודת-המיפנה? מתי החלטתי שאני יכול להיות חופשי? זה קרה, כשלמדתי באוניברסיטת אילינוי. אז כבר יכולתי ללכת לבית-ספר יוקרתי, כמו זה שאליו שלחתי את יוסוף היום.

פתאם גרתי ביחד עם הלבנים. לעולם לא אשכח את חגי-המולד באותה השנה — 1959. זה היה רגע-המיפנה: הייתי בחופשה בבית, והייתי צריך להכין עבודה לאוניברסיטה. הלכתי ל"סיפריה של שחורים" ונתתי לספרנית רשימה ביבליוגרפית.

הספרים ברשימה לא נמצאו בסיפריה. הצטרכתי ללכת ל"סיפריה של לבנים". הספרנית נתנה לי פתק לספרנית שהיא הכירה ב"סיפריה של הלבנים". בפתק היה כתוב שאני מיקרה מיוחד. בפתח ה"סיפריה של הלבנים" עמד שוטר. נאמר לי, שאקבל את הספרים כעבור 60 ימים מינימום.

נדהמתי: "זה לא יעזור לי! אני צריך את הספרים בחופשה, עכשיו!" איש לא התרגש. הצעתי שאקח את הספרים למרתף ואקרא בהם, כך שאיש לא יבחין בי. אמרו לי שאני עלול להיאסר.

חשתי בכזה כאב חריף, כזאת דחייה! אני זוכר איך עמדתי אז מול הסיפריה וכאבתי. לא הייתי מודע אז לקיומם של נגדי ומנהיגים אחרים. הרגשתי התפוצצות איומה, כאילו אני הולך להתפוצץ. שבת לאוניברסיטת-אילינוי, לשחק כדורגל.

כל זה קרה בדצמבר (1959). בפברואר 1960 נעצרו שני סטודנטים על "עבירה" דומה. אחר-כך אירע אירוע דומה במקום אחר בארצות-הברית. את מבינה? סטודנטים בשלושה מקומות ברחבי אמריקה היו מוכנסים לכך, מבלי שהיה כל תיאום מוקדם בינינו. זה היה מזוה, אבל זה היה סימן שהגיע הזמן, הגיע רגע-המיפנה!

חוש-הצדק שלי התעורר אז. לפתע גיליתי בעצמי גם כושר-מנהיגות. ללבנים תמיד הייתה רציונליזציה, למה צריך לשמר את המערך בין שחורים ובין לבנים. לכן עד היום אני דוגל בכך שבתוך מדינה חייב להיות חוק אחד לכולם! חוק לא צודק הוא חוק הנחקק על-ידי מעטים עבור רבים. אחד הערכים החשובים לי ביותר הוא — זכויות האדם.

● "אני בוכה!"

מ, הי, לגבי, עבדות! זה כמו השואה לגביכם. השחורים היו נחותים, לעומת הלבנים, כפי שהיטלר ראה את היהודים. את יודעת שאחרי היהודים, היו השחורים הבאים בתור אצל היטלר? הם היו "מיספר 2"!

סבתא שלי נהגה לספר — ואלה סיפורים שהתגלגלו במישפחה — איך נהגו בעבדים גרוע יותר מאשר בחיות, איך הם עבדו שעות על גבי שעות בשדות ופחדו לעזוב את מקומם אפילו לדקה. כשהאזנתי לסיפורים האלה, תמיד נזכרתי במשה ששיחרר את העבדים הישראליים מצרעיים. ליהודים במצרים לפחות היה מה לאכול, מה ללבוש. והיה להם כבוד עצמי.

מתי, להערכתך, אהיה נשיא ארצות-הברית? זה תלוי בך ובשכמותך, איך תכתוב, איך תדווחו. האמת היא שאני לא יודע. מנו סוד הצלחת! סוד הצלחת! הכישרון הדיפלומטי, הכישרון הפוליטיים שלי, באו לי במאמצים, בכאב. למדתי איך להישרד. שום-דבר לא בא לי בירושה. כשאני נאבק למען עשייה חיובית, אני עושה את המקסימום, נותן את מיטבי.

אני אוהב אנשים: אוהב ישראלים, אוהב מלסטינים, בוכה על הילדים של שניהם. אני בוכה על העבר, בוכה למען העתיד. אני משתמש רבות בפועל "בוכה!" בוכה! ובכן, לפעמים אלה דמעות של שימחה, לפעמים אני מתפעל ומודה איך אלוהים העניק לי את הזכות לשרת. כשהייתי קטן? רציתי להיות כבאי-אש, מפני שלא נתקלתי בכבאים שחורים. אחר-כך רציתי להיות שוטר, מפני שלא ראיתי שוטרים שחורים, אחר-כך רציתי להיות אתלט מיקצועי, אחר-כך...

ג'סי ג'קסון. אבל ילדים אחרים יושבים כאן?

העולם השניה, נאלץ לכסח את הדשא אצל גרמנים באמריקה. הוא נהג להתלונן: "כמה זה נורא! איזה חוסר-צדק! אחרי שנלחמתי נגדם באירופה, אני צריך לשרת אותם באמריקה..." הורי רצו שאזכה בהשכלה. הם החדירו בי את המודעות שאם לא אלמד — אני עלול לסיים בכלא. האם החדירו בי תיקוה! כמוכן, הם נתנו לי הרבה תיקוה. הם לימדו אותי שהמצב אינו מעיד על כך שמהו לא כשורה בי, אלא בחברה! רק המוסר והצדק מצדיקים שפיטת בני-אנוש. ידעתי, כל העת ידעתי, שבסופו של דבר המוסר והצדק ניצחו.

● "הרגשתי זאת על בשרי!"

שגדלתי ונעשיתי ספורטאי, התעודדתי. יש משהו מקסים בכך שיוסוף, בני, הולך לשחק בייסבול. הוא יתחרה בשחורים ובלבנים, 16